

УДК 378.147.091.33-027.22:781

ТВОРЧА ЛАБОРАТОРІЯ ЯК ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ МУЗИЧНО-ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Іванова В.Л.

Відокремлений підрозділ «Миколаївська філія
Київського національного університету культури і мистецтв»

Досліджені питання удосконалення фахової музичної підготовки студентів у вищих навчальних закладах культури і мистецтв. Визначені шляхи покращення навчально-виховної роботи у класі ансамблю духових інструментів. Запропонована модель діяльності творчої лабораторії як дієвої форми поєднання навчальної і поза аудиторної роботи музиканта. Розроблено педагогічні умови діяльності творчої лабораторії у вищому навчальному закладі. Запропоновані методичні рекомендації щодо організації і напрямків навчально-виховної роботи творчої лабораторії.

Ключові слова: вищий навчальний заклад; фахова підготовка; інноваційні технології; клас ансамблю; творча лабораторія; навчально-виховна робота; творча діяльність.

Постановка проблеми. Реформи, що сьогодні здійснюються в галузі музичної освіти, спрямовані на удосконалення навчальних технологій, які не тільки формують загальні професійні знання і навички, але виховують новий рівень інтелекту і мислення, вчать студента адаптуватись до сучасних економічних, соціальних та інформаційних реалій.

Проблема становлення соціокультурної і особистісної орієнтованої системи освіти, набуває характеру загальнонаціональної, оскільки висвітлює нові вимоги до фахівця як особистості, до його здатності прогнозувати подальший розвиток, «зазирати в майбутнє», стимулює активне дослідницьке ставлення до життя [5].

У всіх галузях культурологічної діяльності педагоги і науковці здійснюють пошук нових форм організації освітнього і виховного процесу. В сучасному освітньому просторі кожен мистецький навчальний заклад має продемонструвати здатність до оновлення, відкритість до інновацій і працювати над збереженням і розвитком національних культурних традицій.

Г.М. Падалка вважає, що «важливим і актуальним питанням сучасної теорії і практики викладання мистецьких дисциплін виступають такі, як дослідження можливостей діяльності в цілеспрямованому розвитку особистості, визначення умов мистецько-педагогічної підтримки цього процесу та висвітлення напрямів розробки технологічних підходів його здійснення» [7, с. 8].

На часі створення інноваційних освітніх технологій, що поєднують навчальну роботу і позакласні форми діяльності в єдиний процес, кінцевою метою якого буде формування особистості, підготовленої до плідної суспільної і професійної діяльності в сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема мистецької освіти і підготовки висококваліфікованих музично-педагогічних кадрів присвячені численні публікації в українських фахових наукових виданнях. Зокрема, «Вісник» Київського національного університету культури і мистецтв; «Культура і сучасність» Державної академії керівних ка-

дрів культури і мистецтв; «Культура України» Харківської державної академії культури; «Музичне мистецтво і культура» Одеської національної музичної академії ім. А.В. Нежданової та ін.

Наполегливо і плідно працюють над дослідженням проблем музичної педагогіки В.П. Андрущенко, Н.Г. Ничкало, О.М. Олексюк, Г.М. Падалка, В.І. Рожок, О.В. Сокол, В.М. Шейко та ін.

Позитивною тенденцією останніх років є регулярне проведення мистецькими навчальними закладами науково-практичних конференцій, де науковці і педагоги обговорюють найактуальніші проблеми музичної педагогіки, діляться досвідом, визначають перспективи розвитку.

Важливою подією для педагогів і дослідників духової музики стала V Міжнародна науково-практична конференція «Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя» (18-21 квітня 2013 р., м. Рівно). На цій конференції автор цієї статті теж виступала з повідомлення про пошук інноваційних форм навчання і виховання студентів-духовиків у мистецьких і музично-педагогічних вищих навчальних закладах.

Все більшу увагу науковців і музичних педагогів привертає конференція «Стан і перспективи розвитку культурологічної науки в Україні», яка щорічно відбувається у Миколаївській філії Київського національного університету культури і мистецтв. Основною тезою таких конференцій є прагнення наблизити вітчизняний мистецький освітній процес до європейських стандартів і при цьому не втратити в національній освіті ідентичності та позитивних надбань [5].

Аналіз науково-педагогічних свідчить, що недостатньо опрацьовані питання поєднання суто навчальної роботи студента-музиканта з поза аудиторною концертною і просвітницькою діяльністю. Потребують розробки і уточнення виховні засади формування мотивації студента до активної творчої діяльності в поза

навчальний час та методи організації і педагогічного керівництва цим процесом [8].

Для реалізації амбітних проектів сучасна вища школа потребує творчого викладача, що має схильність до педагогічного пошуку. Звичайно, елементи пошуку нового завжди були притаманні педагогічній праці. Але становлення педагога-дослідника відбувається здебільшого стихійно, без належної методологічного підґрунтя. Андрущенко В.П. наголошує, що у сучасних освітніх процесах провідну роль відіграватиме «мистецька освіта в системі формування педагога ХХІ століття» [1, с. 7].

Автор пропонує на розгляд модель функціонування творчої лабораторії на базі класу ансамблю духових інструментів, як один з можливих варіантів поєднання навчальної та поза аудиторної роботи студента.

Мета статті. Обґрунтування педагогічних умов діяльності творчої лабораторії у вищому навчальному закладі мистецького спрямування.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Клас ансамблю є важливою навчальною дисципліною для становлення фахівця у галузі музичного духового мистецтва. За своєю специфікою духові інструменти використовуються здебільшого в оркестровій і ансамблевій грі. Тож оволодіння мистецтвом колективного музичення для студента-духовика є важливим показником фахового рівня.

У межах кількості годин, передбачених навчальним планом для класу ансамблю, є можливість опанувати тільки початкові вміння і навички ансамблевої гри. На часі пошуки нових форм роботи з виконавцями гри на духових інструментах, що мають покращити професійну підготовку майбутнього фахівця.

Музично-освітній розвиток студента бажано здійснювати в різних формах – як під час навчальної аудиторної діяльності, так і в поза навчальний час у процесі просвітницької діяльності, а також самостійної роботи, додаткових репетицій, концертних виступів тощо [6].

В науковій літературі наголошується, що «поза аудиторна діяльність є невід'ємною частиною якісної підготовки фахівців і одночасно розширює можливості творчої самореалізації студентів» [8, с. 11].

Тенденція до зростання дослідницького і творчого компоненту в мистецькій діяльності є вимогою часу і стає обов'язковою умовою якісної підготовки фахівця-музиканта.

Інноваційним видом діяльності студента-музиканта в сучасному навчальному закладі культури і мистецтв є творча лабораторія – об'єднання студентів і викладачів на базі спільних творчих інтересів «для створення, розробки і реалізації нестандартних педагогічних ідей засобами культурно-дозвіллевої, науково-дослідницької діяльності» [2, с. 14].

Розглянемо алгоритм діяльності творчих лабораторій в рамках традиційних форм навчання та нових форм поза аудиторної роботи.

У творчій лабораторії, яка не є обтяженою суто навчальними вимогами і звітністю, сту-

дент стає більш самостійним і активним у пошуку власного «Я» в колективній творчості. Це стає своєрідним стартовим майданчиком для утвердження себе у якості професійно компетентного фахівця, що прагне до інновацій у музичній діяльності і готовий поширювати знання та навички у подальшій музично-педагогічній роботі. За таких умов участь у діяльності творчої лабораторії стає важливою частиною творчої самореалізації студента [9].

Участь у творчій лабораторії формує у студента сталий потяг до дослідницької і творчої діяльності через створення колективу однодумців, де студенти і викладачі плідно працюють для досягнення спільної мети, що посилюється активним творчим спілкуванням.

Поєднання таких форм освітньої діяльності як самостійна робота, колективне обговорення теми, проблемні дискусії, захист проектів, на наш погляд, не тільки доповнюють навчальну професійну підготовку, але формують фахівця, який здатен окреслити проблему, запропонувати шляхи її розв'язання, обґрунтувати свою позицію, запровадити в практику і критично оцінити результати [6].

Основні напрями роботи творчої лабораторії: навчально-методичний; навчально-практичний; дослідницький; концертно-виконавський; освітній.

Навчально-методична діяльність. Колективне вивчення додаткової навчально-методичної літератури. Наприклад, ми спільно опрацювали посібник англійської піаністки і науковця Ліліас Маккінон «Гра напам'ять». Беручи на розгляд цю тему, ми виходили з того, що для виконавців на музичних духових інструментах гра напам'ять ансамблевих і оркестрових партій є серйозною проблемою, а в режимі концертних виступів часто є необхідність грати без нот. Тож, вивчення студентами рекомендацій і порад Л. Маккінон поглибило розуміння процесу запам'ятовування музичних творів [4].

До навчально-методичної діяльності ми відносимо також такі форми роботи: формування навичок самостійного пошуку потрібної інформації з літературних джерел і мережі Інтернет; розвиток вміння опрацьовувати матеріали і готувати повідомлення, реферати, доповіді. Учасники творчої лабораторії неодноразово брали участь у студентських науково-практичних конференціях.

Навчально-практична діяльність. Одним з найважливіших напрямків навчально-практичної роботи ми вважаємо планомірний розвиток навичок ансамблевого читання нот з листа. Для цього маємо сформований список навчальних вправ и не складних музичних творів, створений за принципом – «від простого до складного». Цей практичний досвід допоможе студенту-музиканту краще адаптуватись у подальшій професійній діяльності в складі ансамблю чи оркестру [11].

У творчій лабораторії, ми проводили заняття також у форматі майстер-класів, як одного з основних засобів швидкого засвоєння нових

технологій і підвищення професійної майстерності. За сценарієм студент демонструє індивідуальні здобутки, обґрунтовує свою виконавську позицію, відповідає на запитання. Такий спосіб творчого спілкування є надзвичайно корисним як для виконавця, так і для слухачів і опонентів. Так, у лютому 2017 року на базі Миколаївської філії КНУКіМ в рамках Всеукраїнського освітньо-мистецького проекту «Музичний форму» відбувся майстер-клас з мистецтва гри на флейті, який провів відомий музикант українського походження Станіслав Зубицький (Італія).

Дослідницька діяльність. Вивчення широкого спектру творів для ансамблю духових інструментів у розрізі епох, стилів, жанрів, кращих зразків сучасної музики. Мета: вміти давати об'єктивну оцінку художньої цінності музичного твору; розуміти композиторський задум; відзначати виконавську досконалість і помічати недоліки; вміти оцінювати музичний твір з позиції доцільності його використання у навчальній або концертній практиці. Сучасні можливості музичних сайтів Інтернету дають можливість здобути ґрунтовну освіченість у питаннях нових виконавських тенденцій та сучасного репертуару [10].

Наприклад, здійснюючи моніторинг музичних сайтів у мережі Інтернет, ми ознайомились із творчістю жіночого квартету саксофоністів з Англії (Лондон). Нашу увагу привернули такі якості ансамблю: бездоганна виконавська майстерність; ретельно підібраний різножанровий репертуар; досконала інтерпретація музичних творів.

Для виконання ми обрали композицію Карла Дженкінса «Palladio». У ході подальшого дослідження ми виявили, що цей твір у авторській версії написаний для струнного оркестру в 1995 році, але надалі був аранжований для ансамблів різних складів. Сам К. Дженкінс пояснював: «Натхнення на «Palladio» прийшло від італійського архітектора шістнадцятого століття Андреа Палладіо, чиї роботи втілюють виславляння гармонії і порядку Ренесансу. Дві ознаки Палладіо – це математична гармонія і архітектурні елементи античності. Це та філософія, яка, я думаю, віддзеркалює моє власне розуміння композиторської творчості. «Гармонійні пропорції і математика» відіграють роль як в музиці, так і в архітектурі. Архітектор епохи Відродження Палладіо ґрунтував свої проекти на моделях античного Риму. Я, в свою чергу, ґрунтував музику на «гармонічних математичних принципах» Палладіо» [Вікіпедія].

Таке детальне вивчення твору К. Дженкінса «Palladio» дозволяє краще розуміти композиторський задум, структурні, гармонічні та метро-ритмічні особливості і, врешті, створити власну інтерпретацію.

При виборі музичних творів для прослуховування, а надалі для виконання, враховуються такі критерії:

- критерій доступності: розуміння виконавцями і слухачами музичної мови твору, його

змісту; можливість оволодіти виконавськими технічними складнощами твору;

- жанровий критерій: наявність у музичному творі стилістичних ознак, що найбільш повно віддзеркалюють характерне коло образів певної епохи, композитора і максимально точно репрезентують виразні засоби музики та мистецьку цінність музичного твору;

- критерій навчальної доцільності: відповідність музичного твору завданням щодо прогресивного зростання виконавської майстерності ансамблю; збагачення особистого музичного досвіду кожного з учасників ансамблю.

Концертно-виконавська діяльність. На базі отриманих у класі ансамблю навичок ансамблевої гри, формується повноцінний концертний репертуар з різних за стилями і жанрами музичних творів. Опрацьовуються питання: виконавська майстерність – інтерпретація музичного твору – концертне виконання.

Ансамбль духових інструментів проводить публічні виступи і має схвальні відгуки від фахівців і слухачів. Бере участь у концертах Миколаївської філії КНУКіМ, а також репрезентував тематичну програму «Музика єднає нас» у м. Олександрія Кіровоградської обл.

Художні завдання творчої лабораторії – стимулювати створення високохудожнього творчого колективу для реалізації значущих музичних проектів, поширення навчальних здобутків на виконавську і концертну діяльність [11].

Одним із напрямків навчально-практичної діяльності є підготовка і участь студентів у конкурсах і фестивалях. Так, студентка Курченко Катерина (флейта) брала участь: Всеукраїнський фестиваль-конкурс «Музика кохання» (м. Новомосковськ, січень 2016 р. – лауреат I ст.); Всеукраїнська музична олімпіада «Голос Країни» (м. Київ, лютий 2016 р. – лауреат III ст.); Всеукраїнський фестиваль-конкурс «Країна талантів» (м. Херсон, березень 2016 р. – лауреат II ст.); IX Всеукраїнський фестиваль-конкурс «Сузір'я талантів» (м. Жовті води Дніпропетровської області, квітень 2016 р. – лауреат I ст.). Студентка Волченкова Катерина (саксофон): Всеукраїнський фестиваль-конкурс «Музика кохання» (м. Новомосковськ, січень 2016 р. – лауреат I ст.); Всеукраїнський фестиваль-конкурс: «Країна талантів» (м. Херсон, березень 2016 р. – лауреат I ст.).

Освітня діяльність поділяється на внутрішню колективну і зовнішню просвітницьку діяльність.

Освітня діяльність у колективі: прослуховування і обговорення творів з метою поглибленого вивчення, виконавського досвіду споріднених (подібних) ансамблів. Залучення студентів до виконання індивідуальних доручень як підготовка повідомлень для учасників лабораторії з тих чи інших питань музично-виконавської діяльності. Головними чинниками діяльності творчої лабораторії є відкрита діалогічність, дружня комунікація, творча співпраця.

Зовнішня просвітницька робота: організація і проведення музично-просвітницьких заходів (лекції-концерти, тематичні концерти тощо); індивідуальна просвітницька робота кожного з учасників ансамблю. Так, до 200-річчя від дня народження видатного художника-мариніста І. Айвазовського наша творча лабораторія підготувала тематичний концерт, який відбувся в Миколаївському обласному музеї ім. В.В. Верещагіна у день відкриття ювілейної виставки пам'яті І. Айвазовського.

Систематична просвітницька діяльність (колективна та індивідуальна) закладає основи комунікативної компетенції студента-музиканта, націленої на розвиток «навичок продуктивного спілкування, вміння досягати мети в процесі спілкування, здатність до успішної взаємодії» [3, с. 5].

Питання розвитку комунікативної компетентності фахівця у галузі музичного мистецтва потребують окремого дослідження.

Висновки. 1. Організація діяльності творчої лабораторії є ефективним засобом покращення навчально-виховної роботи у вищому навчальному закладі.

2. Участь студентів у діяльності творчої лабораторії мотивує студента до дослідницької і просвітницької діяльності, значно збагачує музичний досвід і професійну підготовку.

3. Зацікавленість учасників творчої лабораторії в розв'язанні спільних навчальних і творчих проблем, постійний взаємний обмін знаннями і виконавськими навичками, а також музичні пошуки і дослідження сприяють формуванню професійної компетенції майбутнього фахівця у галузі музичного мистецтва.

Список літератури:

1. Андрущенко В. П. Мистецька освіта в системі формування педагога ХХІ століття / В. П. Андрущенко // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова: Зб. наук. праць. – Вип. 1(6). – К.: НПУ, 2004. – С. 3–7.
2. Зеткіна І. А. Студенческий научно-исследовательский педагогический клуб: опыт организации и работы / И. А. Зеткіна, П. В. Замкин // Гуманитарные науки и образование. – 2011. – № 1. – С. 11–14.
3. Кутняк С. В. Использование тренинга в обучении студентов коммуникативной компетенции как фактора успешного карьерного развития / С. В. Кутняк // Гуманитарные науки и образование. – 2011. – № 1. – С. 15–18.
4. Маккиннон Л. Игра наизусть. – М.: Издательский дом «Классика – ХХІ», 2009. – 152 с.
5. Ничкало Н. Г. Національна доктрина розвитку освіти і педагогічна наука в Україні // Професійна освіта: педагогіка і психологія, 2003. – Вип. IV – С. 421–439.
6. Олексюк О. М. Творча самореалізація майбутнього фахівця-музиканта в інтерпретаційному процесі / О. М. Олексюк // Наукові записки Тернопільського ДПУ ім. В. Гнатюка. – 1999. – № 3. – С. 25–35. – (Серія «Педагогіка»).
7. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). – К.: Освіта України, 2008. – 274 с.
8. Попова В. И. Внеаудиторная деятельность студентов: теория и социально-педагогическая практика: Автореф. дис. ... докт. пед. наук / В. И. Попова. – Оренбург, 2003. – 47 с.
9. Рожок В. І. Музична освіта в Україні на межі століть: реалії, проблеми, перспективи / В. І. Рожок // Часопис національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського: Наук. журнал, 2009. – № 1(2). – С. 3–15.
10. Рудницька О. П. Інтерпретація музики як педагогічна проблема / О. П. Рудницька // Професійна підготовка вчителя музики. – К.: КДПІ, 1981. – С. 93–101.
11. Цыпин Г. М. Музыкально-исполнительское искусство: теория и практика / Г. М. Цыпин. – СПб.: Алетейя, 2001. – 320 с.

Иванова В.Л.

Обособленное подразделение «Николаевский филиал Киевского национального университета культуры и искусств»

ТВОРЧЕСКАЯ ЛАБОРАТОРИЯ КАК ФОРМА ОРГАНИЗАЦИИ МУЗЫКАЛЬНО-ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Аннотация

Изучены вопросы усовершенствования профессиональной музыкальной подготовки студентов в высших учебных заведениях культуры и искусств. Определены пути улучшения учебно-воспитательной работы в классе ансамбля духовых инструментов. Предложена модель деятельности творческой лаборатории как действенной формы объединения учебной и внеаудиторной работы музыканта. Разработаны педагогические условия деятельности творческой лаборатории в высшем учебном заведении. Предложены методические рекомендации по организации и направлениям работы творческой лаборатории.

Ключевые слова: высшее учебное заведение; профессиональная подготовка; инновационные технологии; класс ансамбля; творческая лаборатория; учебно-воспитательная работа; творческая деятельность.

Ivanova V.L.

Separated Subdivision «Mykolaiv Branch
of Kyiv National University of Culture and Arts»

ART LABORATORY AS A FORM OF MUSICAL AND EDUCATIONAL ACTIVITIES

Summary

The questions of improvement the professional musical training of students in higher educational institutions of culture and arts were studied. The ways of improving teaching and educational work in the ensemble of wind instruments are determined. The activity model of the art laboratory as effective form of combining the educational and extracurricular work of the musician has proposed. Pedagogical conditions for the activity of the art laboratory in a higher educational institution have been developed. Methodical recommendations on the organization and directions of work of the art laboratory are offered.

Keywords: higher educational institution; professional training; innovative technologies; ensemble class; art laboratory; teaching and educational work; art activity.